

de Bibliotheek
Noord Fryslân

Toelichting op de begroting 2025

Inleiding

Vanuit het Rijk hebben wij als bibliotheek vijf belangrijke opdrachten gekregen, die vormgegeven zijn in de WSOB. Namelijk:

1. Kennis en Informatie beschikbaar stellen
2. Mogelijkheden bieden voor ontwikkeling en educatie
3. Stimuleren om te lezen en kennis laten maken met literatuur
4. Ontmoeting en debatten organiseren
5. Mensen laten kennismaken met kunst en cultuur

Deze vijf opdrachten zijn ondergebracht in onze drie domeinen: Basisvaardigheden, Jeugd en Onderwijs en Leven Lang Ontwikkelen. Wij zetten volop in op deze opdrachten, en versterken en verankeren deze nog meer in de komende jaren. Vanwege de wetwijziging van de WSOB zullen wij verder de transitie in gaan waarbij wij naar een volwaardige bibliotheekvoorziening groeien. De verdieping en verbreding van de huidige opdracht vraagt om een uitbreiding van professionals.

Basisvaardigheden

In Friesland is 13% van de bevolkingsdoelgroep laaggeletterd. Dit plaatst ons in de top 3 qua laaggeletterdheid op landelijke schaal. Bovendien blijkt dat 24% van de Friese 15-jarigen het risico loopt om laaggeletterd te worden. Mensen die laaggeletterd zijn kunnen minder goed meekomen in de samenleving, omdat zij moeite hebben met lezen, schrijven en vaak ook met rekenen. Ook, heeft deze groep vaak beperkte digitale vaardigheden. De gevolgen hiervan zijn direct merkbaar in het sociale domein, onder andere omdat mensen die laaggeletterd zijn een grotere kans hebben om langdurig in armoede te leven, lagere kansen op de arbeidsmarkt hebben en zich minder gezond voelen. Laaggeletterdheid is niet iets dat in een jaar teruggedrongen kan worden, een lange termijn investering is hier essentieel.

Mensen die laaggeletterd zijn kunnen minder goed meekomen in de digitaliserende samenleving. De toenemende digitalisering in de zorg kan een belemmering vormen voor het maken van een afspraak of het verkrijgen van medicatie. Daarnaast, beschikken sommige inwoners simpelweg niet over een computer of telefoon om digitale zaken te regelen. Hierin ligt een belangrijke taak voor de bibliotheek in het ondersteunen van mensen die steeds minder goed kunnen participeren in de samenleving door de toenemende digitalisering.

De tweede opdracht vanuit het rijk, mogelijkheden aanbieden voor ontwikkeling en educatie staat bij basisvaardigheden centraal. Als bibliotheek zetten wij in op het voorkomen en verhelpen van laaggeletterdheid doormiddel van de inzet van Digi-Taalhuizen, taalcafés, computercursussen en nog vele andere activiteiten en cursussen. Deskundigheidsbevordering op het gebied van het herkennen en doorverwijzen van laaggeletterdheid van onder andere eerstelijnszorgverleners en professionals in het sociale domein is een cruciaal onderdeel van onze aanpak tegen laaggeletterdheid.

We zien dat onze dienstverlening op het gebied van basisvaardigheden steeds belangrijker wordt voor de inwoners van onze gemeentes. We gaan steeds meer buurtgericht werken om programma's op maat aan te kunnen bieden die inspelen op de lokale behoeftes van inwoners. Op deze manier willen we de inwoners bereiken die nu nog moeilijk de bibliotheek weten te vinden. Hiervoor is er een nauwe samenwerking nodig met o.a. het sociale domein. Bovendien, zullen onze consultants basisvaardigheden nog meer geschoold worden volgens het principe van buurtgericht werken. Zo verankeren we basisvaardigheden lokaal nog beter in de gemeente.

Jeugd en Onderwijs

De derde opdracht van het Rijk Stimuleren om te lezen en kennis laten maken met literatuur staat het domein Jeugd & Onderwijs centraal

We werken we aan de doorgaande leeslijn van 0- 22 jaar Een geletterde samenleving is een voorwaarde om mee te kunnen doen in de maatschappij. Preventie van laaggeletterdheid is primair de taak voor de bibliotheek. De Bibliotheken bevorderen het leesplezier en daarmee stimuleren de bibliotheken de taalontwikkeling.

Deze opgave is primair bedoeld om het (voor-)leesplezier, de leescultuur en daarmee de leesvaardigheid van kinderen tot 18 jaar (met name van taalzwakke doelgroepen) de komende jaren te laten stijgen zodat het leesniveau verbetert en de geletterdheid toeneemt. Dit zorgt voor meer geletterde mensen die door een betere leesvaardigheid een grotere kans hebben op een succesvolle (school)carrière. Leesplezier is het vertrekpunt om de leescultuur en het diep lezen thuis en op school te stimuleren en zo preventief bij te dragen aan een geletterde samenleving. Blijven lezen is een voorwaarde om niet laaggeletterd te worden.

De gezinsaanpak past integraal in onze werkwijze. We zorgen dat professionals laaggeletterde ouders kunnen herkennen en dat zij weten hoe ze het gesprek met de ouder aan kunnen gaan, zodat de cirkel van laaggeletterdheid doorbroken kan worden. Ondersteuning aan de ouders kan bij het Digi-Taalhuis en in samenwerking met de school en het sociaal domein.

In de programmalijn Jeugd & Onderwijs hanteren we de doorgaande leeslijn van Stichting Lezen. De leeslijn start met BoekStart in de Bibliotheek, de BoekStartcoach bij het consultatiebureau, BoekStart in de Kinder- en Peuteropvang en de aanpak de Bibliotheek *op school* voor het basis- en voortgezet onderwijs en het MBO.

In de doorgaande leeslijn werken we zeer nauw samen met de GGD en het onderwijs.

De leesconsultanten 0-6 zijn actief op het consultatiebureau en leren daar de ouders en kindjes kennen. De basis van taal wordt gelegd in het gezin en de thuisomgeving waarin jonge kinderen opgroeien. Hierover gaan we met de ouders in gesprek. Door aanwezig te zijn bij het consultatiebureau bereiken we veel ouders. En dat is onze doelstelling, met taal kun je niet vroeg genoeg beginnen en daarin is de bijdrage van ouders heel belangrijk. Daarnaast is er aandacht voor expertiseoverdracht aan professionals.

De leesconsultanten ondersteunen de pedagogisch medewerkers bij de Kinder- en Peuteropvang bij interactief voorlezen en bij het herkennen van laagtaalvaardige gezinnen en de mogelijke doorverwijzing hiervan. Samen met o.a. Humanitas zorgen we dat er ondersteuning komt achter de voordeur.

Voor het speciaal-, basis- en voortgezet onderwijs zetten we ook de Bibliotheek *op school* in. Juist voor deze doelgroep is het belangrijk om in te zetten op leesplezier en het blijvend stimuleren van de taalontwikkeling. De leesconsultanten ondersteunen de leerkrachten bij het bevorderen van leesplezier en monitoren de voortgang. Waar mogelijk bieden we maatwerk aan dat past bij de leerlingen.

We zorgen voor een collectie jeugdboeken bij het consultatiebureau, de Kinder- en Peuteropvang locaties en in het basis- en voortgezet onderwijs. Nabijheid van boeken is belangrijk om de motivatie om te lezen te stimuleren. Ook laten we de kinderen en jongeren kennismaken met de bibliotheek door hen uit te nodigen in de bibliotheek voor een groepsbezoek maar ook om de dienstverlening van de bibliotheek onder de aandacht te brengen, zoals studieplekken of oefenen voor je rijbewijs.

We zetten ook in op meer of betere verbinding met ketenpartners zoals verloskundigenpraktijken, kraamzorg, gastouders en SFBO (kennissintrum meertaligens jonge bern).

Leven Lang Ontwikkelen

Leven Lang Ontwikkelen houdt in dat iedereen zijn hele leven moet kunnen blijven leren en groeien. Dit is versleuteld in de tweede, vierde en vijfde opdracht vanuit het Rijk.

Een essentieel onderdeel van dit domein is digitaal burgerschap. Digitaal burgerschap betekent dat mensen zich actief, vaardig en weerbaar kunnen bewegen in de online informatiesamenleving. Daarnaast, gaat het erom dat inwoners zich onderdeel voelen van de publieke zaak en ervaren dat ze die zelf ook kunnen vormgeven. Vanuit het thema digitaal burgerschap zijn inwoners bereid actief bij te dragen aan het maatschappelijk debat, ook als dat online wordt gevoerd. Door inwoners te informeren over AI en nep nieuws en hen de tools aan te reiken om er mee om te gaan, stimuleren wij digitaal burgerschap. Bovendien, zullen wij meer activiteiten voor de inwoner organiseren waarbij er ruimte is voor dialoog, waardoor wij burgerschap en ontmoeting stimuleren. Daarnaast, zullen wij onze medewerkers in burgerschap scholen, zodat zij waardevolle gesprekken kunnen begeleiden en impactvolle activiteiten kunnen organiseren. Hierdoor voldoen wij aan de vierde opdracht uit de WSOB, ontmoetingen en debat organiseren.

Wij gaan als Bibliotheken Noord Fryslân consultants leven lang ontwikkelen inzetten. Zij zullen het lokale netwerk in de gemeente uitbreiden, waarbij ze met samenwerkingspartners projecten kunnen opzetten die inspelen op de lokale behoefte. Hiermee gaan wij onze samenwerking met het sociale domein verder verstevigen. Een voorbeeld van een samenwerking is die met historische verenigingen of culturele instellingen. Door onze uren uit te breiden in dit domein laten we mensen kennis maken met kunst en cultuur, met ruimte voor meertaligheid, Friese taal en cultuur en historie. Op deze manier werken wij de vijfde opdracht uit de WSOB uit, mensen laten kennismaken met kunst en cultuur. Lokale verbinding is essentieel voor ons werk als bibliotheek. Met bovenstaande activiteiten en ontwikkelingen versterkt de bibliotheek de gemeenschap/mienskip in onze gemeentes.

Versterken organisatie

Bibliotheken Noord Fryslân is de afgelopen jaren enorm gegroeid. Het streven is altijd geweest proactief in te spelen op de behoeften en vragen van de inwoners en gemeenten. Niet alleen onze organisatie, maar de gehele branche is in transitie. Dit gaat gepaard met uitbreiding van formatie en tegelijkertijd ook een transitie in deskundigheid. De komende jaren zetten we met name in op professionalisering en kwaliteit van onze dienstverlening. Door de snelgroeiende organisatie is het nu ook van groot belang de structuur te versterken om de bedrijfsvoering te borgen. Professionals op het gebied van HR, leiderschap en beleid worden nu gemist en zullen aangetrokken worden om een stevig fundament te leggen.

Financiën

Bovenstaand zijn de structurele kosten die BNF moet maken in het kader van de herziening van de WSOB begin 2025, en die ingaat per 1 januari 2026. Om dit vorm te kunnen geven, zijn er vanaf 2025 structurele decentralisatiegelden bestemd voor de bibliotheek.

De structurele subsidie wordt ingezet voor het uitvoeren van wettelijke taken in alle gemeenten van Bibliotheken Noord Fryslân. Specifieke projecten per gemeente zijn hierbij niet meegenomen; deze vallen buiten de verantwoording van de structurele subsidie. In lijn met de afspraken sinds de fusie in 2014 is er door de negen gemeenten besloten om te kiezen voor een regionale aanpak. Door afstemming van beleid en een efficiënte bundeling van alle inkomsten en uitgaven, geven de gemeenten stichting BNF de opdracht om iedere inwoner tegen dezelfde kosten en voorwaarden dezelfde dienstverlening te bieden. De kosten voor overhead worden evenredig verdeeld over alle gemeenten, zoals ook toegepast in de begroting van 2025.

Daarnaast voorziet de begroting 2025 al in de mogelijke toekomstige ontwikkelingen aan de hand van het normenkader, zoals:

- De mogelijke oprichting van een nieuwe bibliotheekvestiging in NEF en Dantumadiel.
- De uitbreiding van openingstijden bij vestigingen die, op basis van het normenkader, momenteel niet voldoen aan de minimale eisen.

Punt van aandacht is, zoals ook besproken in bestuurlijk overleg, dat de toepassing van het normenkader nog niet helder is. Verder kent de huidige decentralisatie-uitkering een minimum, ongeacht de omvang van een gemeente (€ 100.000).

Conclusie en voorstel

De begroting 2025 is opgesteld met de huidige afspraken en voorzien in de uitvoering van wettelijke taken. Voor de begroting 2026 stellen we voor om:

1. Een overleg te organiseren om de toepassing van het normenkader en de financiële verdeling te bespreken.
2. Te blijven investeren in samenwerking, zodat de bibliotheekvoorzieningen in alle gemeenten, groot én klein, toekomstbestendig blijven.

Met dit gezamenlijke proces kunnen we zorgen voor een rechtvaardige en duurzame verdeling van middelen.

Bestemmingsreserve

Tijdens het bestuurlijk overleg op 22 november 2024 is er besproken dat de decentralisatie-gelden eventueel (tijdelijk) naar bestemmingsreserves kunnen gaan.

Gemeente Vlieland

Programmalijn Basisvaardigheden

De sterkere lokale verankering van onze consultants Basisvaardigheden houdt extra personele inzet in van 5 uur per week. De jaarlijkse bijdrage van de gemeente Vlieland hiervan komt daarmee uit op € 8.500,-.

Programmalijn Educatie

Het uitbreiden van de programmalijn educatie gaat gepaard met extra inzet van leesconsulenten. Voor de gemeente Vlieland komt dit neer op een uitbreiding van 16 uur per week, wat neerkomt op jaarlijks € 29.200,-

Programmalijn Leven Lang Ontwikkelen (LLO)

Het opzetten van deze programmalijn houdt in dat we consulenten LLO in dienst gaan nemen. We zetten voor uw gemeente in op 2 uur per week, wat neerkomt op jaarlijks € 3.400,-

Versterking organisatie Bibliotheken Noord Fryslân

Omdat deze functies de gehele organisatie ondersteunen, worden de personeelskosten verdeeld over alle gemeenten (solidariteitsprincipe). De bijdrage van de gemeente Vlieland komt daarmee uit op € 27.900,-

Verruiming openingstijden

Voor uw gemeente betekent dit dat we voor 33 uur per week extra inzet verzorgen van bibliotheekmedewerkers, om de vestigingen te laten voldoen aan het normenkader. Dit komt neer op een jaarlijks bedrag van € 53.600,-.

Totaaloverzicht financiën Vlieland

Programmalijn Basisvaardigheden	€ 8.500
Programmalijn Educatie	€ 29.200
Programmalijn Leven Lang Ontwikkelen	€ 3.400
Versterking organisatie	€ 27.900
Verruiming openingstijden	€ 53.600
Totaal	€ 122.600